

УДК:631.1:574:332.33

Коренюк Л. В.

*к.е.н., доцент кафедри фінансів та економічної безпеки
Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту
імені В. Лазаряна*

ФОРМУВАННЯ СПРИЯТЛИВОГО ІННОВАЦІЙНОГО ПОЛЯ ЯК ЧИННИК ЗАПОБІГАННЯ БАНКРУТСТВА

Постановка проблеми. Події, що відбуваються останнім часом, в національній економіці не завжди характеризуються зростанням темпів виробництва і конкурентоспроможності продукції. Вступ країни в СОТ вимагає від вітчизняних товаровиробників підвищення конкурентноздатності власне підприємств на внутрішньому та зовнішньому ринках. За рахунок технологічної відсталості та ряду інших вагомих чинників ряд підприємств не у змозі витримати конкурентний тиск зі сторони інсайдерів ринку. Відповідно, банкрутство підприємств в Україні, на жаль, стає досить поширеним явищем. Нестабільність економічного і політичного середовища в країні, недосконалість правового та податкового чинного законодавства призвели до збільшення кількості неплатоспроможних підприємств, які прямують до банкрутства, що призводить у більшості випадків до ліквідації таких підприємств. Значимість проблеми банкрутства підприємств набуває особливої актуальності в умовах фінансової нестабільності галузей національної економіки.

Загалом банкрутство є регулятором ринкової економіки, основне призначення якого полягає у «відсіюванні» неефективних, неплатоспроможних та збиткових суб'єктів підприємницької діяльності. Як показує світовий досвід, одним з ефективних методів запобігання та

уникнення банкрутства є формування сприятливого інноваційного поля для запровадження внутрішніх та закордонних інновацій, що, відповідно, обумовило актуальність розробки авторської статті.

Аналіз останніх досліджень.

Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» [1] визначає банкрутство як неспроможність юридичної особи суб'єкта підприємницької діяльності задовольнити в установленій для цього строк пред'явлені до нього з боку кредиторів вимоги та виконати зобов'язання перед бюджетом. Дослідженнями проблем запобігання банкрутства підприємств займалися такі вчені як Онисько С. М. [5], Протопопова Н. А. [6], Степанов О. [8] та ряд інших вітчизняних та закордонних вчених.

Основні положення щодо інноваційної діяльності та формування сприятливого інноваційного поля відображення в Законі України про інноваційну діяльність [2]. Значний вклад в проблему формування сприятливого інноваційного поля здійснили Баранова І. В. [3], Матковський С. О. [4], Реутов А. Ю. [7], Черепанова [3] та ряд інших видатних науковців.

Реалізація принципів та положень ефективного інноваційного управління підприємством дозволяє йому функціонувати, уникаючи кризових ситуацій. Так, Й. Шумпетер вважає, що основу економічного зростання складають нововведення. Відповідно до класифікації Й. Шумпетера поняття «нововведення» розглядається, як: 1) виготовлення нового продукту, ще невідомого споживачам; 2) впровадження нового, тобто невідомого, методу (способу) виробництва; 3) освоєння нового ринку збуту; 4) отримання нового джерела сировини або напівфабрикатів.

Постановка завдання. Метою даного дослідження у форматі наукової статті є дослідити та визначити особливості та формування сприятливого інноваційного поля з метою запобігання банкрутства.

Виклад основного матеріалу досліджень. В практиці існують попередні симптоми настання банкрутства підприємства. Найбільш характерні серед них є зменшення обсягів реалізації продукції або послуг, зниження прибутковості, утрата покупців та клієнтів, низький рівень використання виробничого потенціалу, скорочення кількості робочих місць на підприємстві тощо. У подальшому наростають більш явні ознаки банкрутства, зокрема, негативні зміни структури балансу підприємства (радикальне зменшення грошових коштів на рахунках; різкий зріст дебіторської та кредиторської заборгованості; зниження обсягів реалізації), застарілий рівень виробничих технологій.

Так, чистий фінансовий результат (прибуток) великих та середніх підприємств до оподаткування за 2011 рік склав 91,0454 млрд грн, за 2012 рік - відповідно 101,8847 млрд грн (за даними Держкомстату України). За перший квартал 2013 року українські підприємства отримали 24,722 млрд гривень, на кінець року дана сума виросла до 38, 29 млрд грн, що в 2,7 разів нижче показника за 2012 рік (101,8847 млрд грн).

Підприємства України, за винятком малих підприємств та бюджетних установ, у січні-вересні 2014 року отримали 168,026 мільярда гривень збитку, в той час як за аналогічний період минулого року було отримано 24,722 мільярда гривень прибутку. На кінець року сума збитку складала 408,17 млрд грн.

В 2014 році чисельність підприємств, що отримали збиток від господарської діяльності, відрізняється за видами економічної діяльності та за регіонами країни. Так, найбільше зростання збитків (більш ніж у 5 разів) показали підприємства, що працюють в галузях сільського господарства, професійної і наукової діяльності, охорони здоров'я, операцій з нерухомістю.

Найбільше зростання прибутку - в 4 рази - зафіксоване у фінансовій і страховій діяльності, а також в галузях мистецтва, спорту і відпочинку. Тому можна передбачити, що саме підприємства тих галузей, де

отримуються найвищі збитки, мають надалі найвищий ризик банкрутства.

Великі та середні підприємства України за I квартал 2015 року отримали 385,9 млрд грн збитку, що в 2,3 рази більше збитку за аналогічний період минулого року (-168,026 млрд). І, як наслідок, за період з 12 по 18 вересня 2015 року включно Вищий господарський суд України оголосив про порушення справ про банкрутство стосовно 114 українських підприємств.

На нашу думку, до основних причин неплатоспроможності підприємств доцільно віднести інфляційні процеси, нестабільність вітчизняного фінансового ринку та недостатня інноваційна активність підприємств. Так, індекс інфляції в Україні в 2014 році був найбільшим і становив 124,9 % Для порівняння в 2013 році - 100,5%, а 2012 - 99,8 % Нестабільна політична та економічна ситуація. Зокрема значне підвищення ціни на газ та бензин, збільшення собівартості продукції.

В умовах сталого прискорення темпів науково-технічного прогресу, глобалізаційних процесів ринку, посилення конкуренції, яке супроводжується скороченням термінів дії конкурентних переваг і необхідністю розділення ринку на сектори та окремі ніші, інноваційність стає визначальним фактором ефективності виробництва та чи не єдиним засобом виживання. А стратегічне управління нововведеннями при цьому виступають у якості важливого завдання антикризової політики підприємства, виконання якої багато в чому залежить від якості та своєчасності прийнятих інноваційних рішень. Такі рішення організаційно і економічно сприятимуть забезпеченню досягнення поставленої мети по створенню конкурентоспроможної продукції.

Так, активізація інноваційної діяльності на мікроекономічній рівні досить тісно пов'язана із залученням матеріальних та фінансових ресурсів, основними з яких є інвестиції і витрати часу на наукові, інформаційні і технічні розробки та технологічне освоєння масштабного виробництва

нової продукції. На рівень розвитку інноваційної активності фірми впливають чинники, представлені в табл. 1.

Таблиця 1.

Чинники, що впливають на розробку нововведень

<i>Чинники, що сприяють розробці нововведень</i>	<i>Чинники, які заважають розробці нововведень</i>
Збереження і розширення виробничої бази	Високі витрати, пов'язані з розробкою і впровадженням нововведень
Імідж корпорації	Велика невпевненість в успіху
Підвищення науково-технічного потенціалу фахівців	Слабка патентоспроможність нововведення
Реалізація потреб і пропозицій споживача	Тривалі терміни між розробкою нововведення і виходом виробу на ринок
Скорочення витрат	Труднощі в збереженні частки на ринку. Відсутність необхідних ресурсів і кваліфікованих кадрів

Інноваційна стратегія найтіснішим чином пов'язана з принципами підприємницького управління, вона вимагає від керівника здібності передбачення, особистої мужності і реалізму, підприємницького підходу уяви, ініціативності і раціональності. Важлива умова управління в складних системах – здатність визначення пріоритетів. Відповідальність за інноваційну стратегію, що визначає конкурентноздатність підприємства має нести керівництво та відповідні спеціалісти підприємства. В зв'язку з цим завдання вищого керівництва полягає в тому, щоб виявляти управлінський потенціал, необхідний для конкретних умов функціонування організації, систематично переглядати свої

внутрішні «запаси» управлінських талантів, визначати масштаби і цілі необхідної управлінської підготовки і виділяти відповідні ресурси. У вітчизняній науковій літературі розрізняють два основні типи інноваційної стратегії: адаптивну, коли підприємство використовує нововведення як відповідну реакцію на зміни ринкових умов в цілях збереження своїх позицій на ринку; конкурентну, коли інноваційні нововведення використовується як відправна точка для досягнення успіху. Адаптивну стратегію характеризує концентрація зусиль на часткових змінах, додатковим поліпшенням існуючих продуктів, ринків технологій, традиційних для даної організації шляхів досягнення успіху. Така стратегія позбавляє організацію можливості створювати і використовувати нові виробничі і ринкові можливості, знаходити нові конкурентні переваги та робить таку стратегію, прогнозованою для конкурентів. Конкурентна стратегія, заснована на творчому підході, припускає подвійний зворотний зв'язок шляхом аналізу інноваційного середовища організації, яка складається з чинників інноваційного потенціалу. Виходячи з проведених досліджень, дана стратегія вимагає постійної інноваційності та самовдосконалення організації через постійну оцінку і експериментування в області способів аналізу і рішення проблем.

Отже, враховуючи вищевказане, доцільно зробити висновок про вплив формування сприятливого інноваційного поля на рівень конкурентноздатності та прибутковості підприємств. При цьому імовірність настання банкрутства для таких інноваційних підприємств буде мінімізованою.

Висновки. Аналіз статистичних даних свідчить про збільшення за останні 5 років кількості підприємств, щодо яких порушено справу про банкрутство в Україні, та які підлягають ліквідації. Основними важливими заходами для швидкого і ефективного механізму протидії банкрутства є розширення державного впливу при вирішенні проблем неплатежів з

використанням механізмів банкрутства та створення сприятливого інноваційного поля.

Формування сприятливого інноваційного поля потребує спеціальних організаційно-економічних механізмів, що є характерним для інноваційної діяльності. Особливістю інноваційних технологій є те, що вартість отриманих інноваційних результатів може бути дуже високою і на перших порах нова продукція може потерпіти комерційну невдачу. Але, враховуючи даний ризик при впровадженні інноваційних продуктів, доцільно вказати, що впровадження будь-яких нововведень на виробництві тягне за собою певний економічний і технологічний ризик. Проте, на перспективу інновації, як правило, є прибутковими і сприяють зростанню прибутковості виробництва. Ризик на перших порах є прямопропорційний отриманому прибутку, а подальша діяльність сприятиме фінансовій стабілізації, зниженню ризиків економічної діяльності і, відповідно, запобіганню уникненню банкрутства.

Позитивним соціальним наслідком формування інноваційного поля території є запобігання та уникнення банкрутства серед підприємств малого і середнього бізнесу, що допомагає вирішувати проблеми зайнятості і соціальної стабільності суспільства та сприяє вирішенню завдань інноваційної політики в рамках протидії банкрутству підприємств.

Бібліографічний список

1. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом».
2. Закон України «Про інноваційну діяльність»: [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3715> – 17.
3. Баранова И. В., Черепанова М. В. Методические подходы к оценке инновационной активности и инновационного потенциала вуза // Новосибирская инновационно-инвестиционная корпорация

«НОВИНКОР»: [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://novinkor.com/biblioteka/innoworld/71-innoactive.html>.

4. Матковський С. О. Інноваційна активність підприємств Львова в 2010 році: [Електроний ресурс] // Головне управління статистики у Львівській області. – 2011. – № 59. – Режим доступу: http://stat.lviv.ua/ukr/si/press/2011/r040411_59.pdf.

5. Онисько С.М. «Фінансова санація і банкрутство підприємств» Підр-к.Львів: «Магнолія плюс»;видавець СПОФО Піча В.М., 2006. - 265с.

6. Протопопова Н.А. Облік операцій з припинення діяльності підприємства та відновлення його платоспроможності / Н.А. Протопопова // Держава та регіони. - 2009, №5;

7. Реустов А. Ю. Анализ ресурсной, результатной и статистической компонент инновационной активности организации // Инновации. Инвестиции. – 2011. – №33: [Електроний ресурс]. – Режим доступу: www.uecs.ru/component/content/article/650. 6. Трифилова А. А. Оценка эффективности инновационного развития предприятия. – М.: Финансы и статистика, 2005. – 304 с.: ил.

8. Степанов О. Проблемні питання визначення недійсним правочині боржника у процедурі неспроможності (банкрутства) / Степанов О. //Право України. - 2004, №12

9. Тарасенко, О. М. Королько, К. С. Белявська. Оцінка інноваційної активності підприємства в системі стратегічного управління // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №9 (99). – с. 133 – 141.

Анотація.

Мета. Метою даного дослідження у форматі наукової статті є дослідити та визначити особливості та формування сприятливого інноваційного поля з метою запобігання банкрутства.

Методика дослідження. Теоретичною і методологічною основою дослідження є фундаментальні положення економічної теорії щодо

інноваційної поля, наукові праці вчених, нормативні та законодавчі акти України з питань інноваційної діяльності та банкрутства підприємств. Були використані такі методи: абстрактно-логічний (для виявлення сутності інноваційного поля), монографічний (при дослідженні особливостей впливу формування інноваційного поля на зниження рівня банкрутства підприємств), системний (для розгляду вищевказаних питань у системній взаємодії).

Результати. В сучасних умовах нестабільності економічного середовища в країні має місце погіршення фінансово-економічного стану підприємств. Визначено факт впливу формування сприятливого інноваційного поля на поліпшення фінансового стану підприємств та зниження рівня їх банкрутства. Одним з ефективних методів запобігання та уникнення банкрутства є формування сприятливого інноваційного поля для запровадження внутрішніх та закордонних інновацій. Активізація інноваційної діяльності на мікроекономічній рівні досить тісно пов'язана із залученням матеріальних та фінансових ресурсів.

Наукова новизна полягає у визначенні теоретичних положень та вироблення концептуального підходу щодо особливостей формування сприятливого інноваційного поля з метою запобігання, а то і уникнення банкрутства.

Практична значущість. Отримані результати авторського дослідження є базовим підґрунтям для вирішення практичних проблем щодо формування сприятливого інноваційного поля як чинника зниження імовірності та запобігання банкрутства.

Ключові слова: інноваційне поле, банкрутство, підприємство, криза, прибуток

Аннотація.

Цель. Целью данного исследования в формате научной статьи является исследовать и определить особенности и формирование благоприятного инновационного поля с целью предотвращения

банкротства.

Методика исследования. Теоретической и методологической основой исследования являются фундаментальные положения экономической теории по инновационной поля, научные труды ученых, нормативные и законодательные акты Украины по вопросам инновационной деятельности и банкротства предприятий. Были использованы следующие методы: абстрактно-логический (для выявления сущности инновационного поля), монографический (при исследовании особенностей влияния на формирование инновационного поля на снижение уровня банкротства предприятий), системный (для рассмотрения вышеуказанных вопросов в системном взаимодействии).

Результаты В современных условиях нестабильности экономической среды в стране имеет место ухудшение финансово-экономического состояния предприятий. Определения о влияния на формирование благоприятного инновационного поля на улучшение финансового состояния предприятий и снижение уровня их банкротства. Одним из эффективных методов предотвращения и избежания банкротства является формирование благоприятного инновационного поля для введения внутренних и иностранных инноваций. Активизация инновационной деятельности на микроэкономическом уровне достаточно тесно связана с привлечением материальных и финансовых ресурсов.

Научная новизна заключается в определении теоретических положений и выработки концептуального подхода относительно особенностей формирования благоприятного инновационного поля с целью предотвращения, а то и во избежание банкротства.

Практическая значимость. Полученные результаты авторского исследования является базовым основанием для решения практических проблем по формированию благоприятного инновационного поля как фактора снижения вероятности и предотвращению банкротства. Ключевые слова: инновационное поле, банкротство, предприятие, кризис,

прибыль.

Ключевые слова: инновационное поле, банкротство, предприятие, кризис, прибыль

Annotation.

Goal. The aim of this study to the format of the article is to explore and define the features and create a favorable field of innovation in order to avoid bankruptcy.

Research Methodology. The theoretical and methodological basis of research is fundamental tenets of economic theory on innovation field research of scientists, regulatory and legislative acts of Ukraine on innovation and bankruptcy. We used the following methods: abstract logical (to identify the nature of the innovation field), monographic (the study of the peculiarities of formation of innovative field on the reduction of bankruptcy), systemic (to consider the above issues in the system of interaction).

Results. In modern conditions of instability of the economic environment in the country there is a deterioration in financial and economic state enterprises. Determined fact influence a favorable field for innovation to improve financial condition of companies and reduce their bankruptcy. One of the most effective methods of preventing and avoiding bankruptcy is a favorable field for the introduction of innovative domestic and foreign innovation. Enhancing innovation at the microeconomic level is closely linked with the involvement of material and financial resources.

Scientific innovation is to determine the theoretical positions and develop a conceptual approach to creating a favorable features innovative fields in order to prevent or even avoid bankruptcy.

The practical significance. The results of research of the author is the basic foundation for solving practical problems of creating a favorable field for innovation as a factor reducing the probability and prevent bankruptcy.

Keywords: innovative field, bankruptcy, business, crisis income